

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

60-2

100 Státní archeologický ústav 100 let moderní archeologie v českých zemích

BRNO 2019

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 60
Volume 60

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Lumír Poláček

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Rudolf Procházka, Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Zdenka Kosarová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Zdeňka Pavková, Rudolf Procházka,
Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela, Šimon Ungerman

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Litovel, Masarykova ulice. Keramická plastika koníčka (obr. 67, str. 282).
Litovel, Masarykova Street. Ceramic sculpture of a horse (Fig. 67, Pg. 282).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250 (Print)
ISSN 2571-0605 (Online)
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2019
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Časopis je uveden v citační databázi SCOPUS a na seznamu vědeckých časopisů ERIH PLUS.
Copyright ©2019 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

ADAMOV (OKR. BLANSKO)

Intravilán, ulice Osvobození, parc. č. 392/2-3, 391, 236-1-2, 237/2, 237/13, 237/7, 235/3, 234/6, 75/1, 74/1, 68, 43/2. Novověk. Město, kostel, vápenné jámy. Záchranný výzkum.

Ve dnech 23. 10. 2017 – 28. 8. 2018 se uskutečnil záchranný archeologický výzkum při rekonstrukci ulice Osvobození pod farním kostelem sv. Barbory v Adamově. Novogotický kostel byl vystavěn po polovině 19. století pod patronací knížete Aloise z Lichtenšteina. Stavební projekt vypracoval brněnský stavitel J. Hieser a stavbu provedla firma brněnského stavitele M. Kellnera v letech 1850 – 1857.

Roku 2018 byly během rozšiřování vozovky na ulici Osvobození rekonstruovány také dvě hlavní výpustě historických kanalizačních štol, jejichž účelem bylo odvodnění střešních svodů a základů stavebního komplexu, k němuž kromě chrámu příslušela také fara a škola se dvěma soudobými sklepy zapuštěnými do svahu, které byly vystavěny v podobném slohu jako kostel. Jímací štoly místního pramene byly podle historického plánu původně dvě, dnes je pod kontrolou pouze jedna, a to pod farou.

Záchranný archeologický výzkum poskytl o stavbě chrámu další informace. Informuje o tom, že než byl vybudován systém odvodňovacích štol, bylo zřízeno stavební zázemí, jemuž dominovalo několik rozměrných vápenných jam, uskupených v pravidelné řadě podél dnešní ulice Osvobození. Výrobní objekty ležely podél jihozápadního obvodu kostela, níže pod svahem. Bylo zjištěno, že příprava hydrátu vápna (cca 46 m³) předcházela náročným terénním úpravám, při nichž byla následně vybudována kanalizace, včetně rozsáhlého svahového zářezu v podobě umělé navršené terasy. Právě při tomto počínu byly porušeny svahové sedimenty, které zde představují písčité šterky bohaté na spodní vody, jež mohly vést k nežádoucímu zavodnění základů současně budovaného kostela. Je zjevné, že nejdříve byl vystavěn kostel a až následně byly budovány další části areálu s uceleným kanalizačním systémem.

Konstrukce štol obsahují litá i vrstvená kameno-cihelná zdiva na vápennou maltu s vysokou příměsí uhlíků. Tento fakt naznačuje, že k přípravě malty mohlo posloužit např. drobné vápno pocházející z produkce dvou šachtových pecí ze Staré huti u Adamova, vystavěných Lichtenšteiny roku 1852; stejně tak mohly být těmito pecemi pro stavbu vyráběny také pálené cihly. Zbytky vápenného hydrátu uchycené na stěnách vápenných jam pak prozrazují, že bylo upotřebeno čisté vzdušné vápno ze stejné lichtenšteinské produkce, avšak z větších pálených kusů vápence. Vápno z karbů

mohlo být díky své vysoké jakosti využito po dočasném odležení jak na stavební, tak štukatérské práce. Je možné, že k jejich zbudování došlo již roku 1852 (na plánu Adamova z r. 1851 je projektován kostel, fara a škola ještě na jiné místo u Křtinského potoka) a vlastní stavba byla zahájena položením základního kamene roku 1855. Vápno tak mohlo ležet v jámách uskladněno až 4 roky. Vápenné technologie spadaly u této stavby do režie štukatérů, které vedl v rámci Kellnerova podniku jistý mistr Bergman.

Petr Kos

Resumé

Adamov (Bez. Blansko), Innenbereich der Stadt. StraÙe Osvobození. Neuzeit. Stadt, Kirche, Kalkgrube. Rettungsgrabung.

BÍTOV (OKR. ZNOJMO)

Cornštejn. Středověk. Hrad. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum proběhl v prostorách sklepení hradu Cornštejna v první polovině října roku 2018. Hrad se nachází na skalnatém ostrohu, obtékaného ze tří stran řekou Dyjí. S výstavbou Cornštejna, coby posílení obrany blízkého Bítova, se započalo v první třetině 14. století Raimundem z Lichtenburka (Kacatl 2000; Týž 2004). V jihovýchodní části nádvoří byl postaven podsklepený palác (dnes označovaný jako starý). Horní patro sklepa tvořil původně jednolitý, valeně zaklenutý prostor, spodní část pak cisterna na pitnou vodu (Menclová 1964), která byla situována mimo půdorys paláce a vytesána ve skále.

Záchranný archeologický výzkum souvisí s rozšiřováním návštěvnických prostor. Při výzkumu, jehož první etapa započala již v roce 2012, byla částečně odtěžena mocná vrstva stavební sutě, vzniklá destrukcí pater starého hradního paláce. Během akce v roce 2018 se podařilo odkryt přístupové, do pravého úhlu lomené schodiště vedoucí do sklepní cisterny. První část je tesaná přímo do skalního podloží, kdežto druhá je zděná z velkých plochých kamenů. Obě části schodiště jsou od sebe odděleny prostornou podestou. Z nálezů vynikají zejména zlomky pozdně gotických kachlů s různými motivy, z nichž se podařilo identifikovat např. archanděla Michaela zabíjejícího draka (srovnání Pavlík, Vitanovský 2004, obr. 331, 332). Další zlomek obsahuje pozoruhodný motiv čtvrceného erbu se lvem ve druhém poli a orlicí v poli čtvrtém, se srdcovým štítkem s břevny (odkaz na vládu Matyáše Korvína na Moravě?).

David Rožnovský, Petra Voznicová